

Dosarul nr. 2ra-1067/22
2-21053481-01-2ra-05082022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. N. Mămăligă)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. I. Țurcan, Iu. Cotruță, L. Pruteanu)

DECIZIE

16 noiembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh
Galina Stratulat

examinând recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,
în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Giovanni Gallitelli
împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea
încălcării dreptului la exercitarea urmăririi penale în termen rezonabil, repararea
prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată,
împotriva deciziei din 17 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 07 aprilie 2021, prin intermediul serviciului „DHL Express” (Vol.I, f.d.21), Giovanni Gallitelli a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, solicitând constatarea încălcării dreptului la un proces în termen rezonabil, conform art. 6 § 1 CEDO, în cauza penală nr. 2015970566, încasarea prejudiciului moral în sumă de 100000 de euro pentru încălcarea termenului rezonabil al urmăririi penale și încasarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că, prin ordonanța ofițerului superior de urmărire penală PCE al Direcției nr.3 a Direcției generale urmărire penală a Centrului Național Anticorupție, maior Fiodor Verlan, din 04 noiembrie 2015 a fost dispusă începerea urmăririi penale conform elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art.243 alin.(1) lit. b) Cod penal, pe faptul spălării banilor. Prin ordonanța ofițerului superior, Fiodor Verlan, din 05 noiembrie 2015, a fost aplicată măsura de constrângere, de sechestrare a mijloacelor bănești în sumă de 2000200,00 de euro, deținute în contul de depozit deschis la BC „Eximbank-Gruppo Veneto Banca” SA, precum și asupra oricăror mijloace ce pot parveni pe acest cont care îi aparțin cu drept de proprietate. Prin ordonanța procurorului Eugen Balan din 01 februarie 2016, a fost pus sub învinuire în baza art.42 alin.(2), art.243 alin.(3) lit. b) Cod penal, fiind învinuit că „știind despre faptul că este cercetat penal pe teritoriul Republicii Italia pentru comiterea mai multor infracțiuni și imposibilitatea lui de a confirma proveniența legală a bunurilor înregistrate pe numele său, cât și pe numele

rudelor apropiate, anterior dobândite ilegal, a decis deghizarea și tăinuirea originii a mijloacelor bănești, prin efectuarea transferului bancar de pe contul său din România nr.RO03BITRAR1EUR069239CC01, deschis în Veneto Banca SCPA Italia, sucursala București, la contul nr.2376686800EU din Moldova, în total 2,0 mln. euro (4 tranșe a câte 500 mii euro la 26 septembrie 2015, 06 iulie 2015, 09 iulie 2015 și 20 iulie 2015) sub formă de investiții”.

În continuare, reclamantul a precizat că, la materialele cauzei penale a prezentat probe certe care nu au fost niciodată examinate și apreciate de către organul de urmărire penală și anume cazierul judiciar și certificatul nr.426/16 din registrul informatizat al infracțiunilor, contracte, transferuri, facturi asupra provenienței banilor etc., care confirmau lipsa antecedentelor penale în Republica Italia pentru infracțiuni legate de circulația mijloacelor financiare sau infracțiuni economice.

Reclamantul a afirmat că, urmărirea penală în cauza dată a durat 4 ani 11 luni și 4 zile, deși, organul de urmărire penală avea răspunsul autorităților italiene din 29 februarie 2016, prin care se confirma că: „împotriva dlui Gallitelli Giovanni, Gallitelli Maura și Sarubbo Anna Maria, până în prezent nu este în curs nicio procedură penală pentru infracțiune de spălare a banilor” și că „tranzacțiile care au determinat depozitul de 2 milioane de Euro, acestea nu țin de o infracțiune penală specifică, imputată lui Gallitelli Giovanni, Sarubbo Anna Maria și Gallitelli Maura...”.

În cadrul cauzei penale au fost emise 19 ordonanțe identice de prelungire a termenului urmăririi penale pe motiv formal „pentru efectuarea acțiunilor planificate este necesar un termen adăugător”, fără ca organul de urmărire penală să facă vreo mențiune referitor la acțiunile de urmărire penală ce urmează a fi întreprinse în aceste termene. Desfășurarea lentă a urmăririi penale este imputabilă exclusiv organului de urmărire penală, deoarece nu a efectuat acțiunile de urmărire penală în termene rezonabile. Termenul urmăririi penale este vădit disproporțional în raport cu termenul prevăzut de lege, fiindu-i astfel încălcat dreptul la un proces echitabil prin efectuarea urmăririi penale într-un termen rezonabil prevăzut de legislația națională și prevederile CEDO.

Curtea Europeană a reiterat că, durata rezonabilă a procedurilor trebuie să fie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei și următoarelor criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și a autorităților relevante și ceea ce era important pentru reclamant (cauza Cravcenco c. Moldovei, din 15 ianuarie 2008, § 44).

Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil al cauzei se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului. În acest sens, reclamantul a susținut că, comportamentul său nu a dus la tergiversarea urmăririi penale, nu s-a eschivat de la prezentarea în fața organului de urmărire penală, a avut un rol activ în cadrul cauzei penale și a prezentat probe care confirmau nevinovăția imediat de la pornirea urmăririi penale și pe parcursul acesteia. Însă, organul de urmărire penală a menținut învinuirea o perioadă exagerat de mare, deși, existau probe care confirmau lipsa componentei infracțiunii imputate, în cadrul urmăririi penale existând perioade inexplicabil de mari în care organul de urmărire penală nu a întreprins nicio acțiune de urmărire penală, întârzierea fiind imputabilă doar organului de urmărire penală. Durata îndelungată a urmăririi penale se

datorează pasivității organului de urmărire penală și anchetei ineficiente, creând impresia că în mod intenționat se urmărește tergiversarea urmăririi penale.

Reclamantul a precizat că, conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată ține de diligența și rapiditatea cu care acestea realizează obligațiile sale pozitive de a investiga și a judeca o cauză penală. De acest criteriu ține și obligația statului să organizeze astfel sistemul organelor de drept, încât să asigure o soluționare rapidă și fluentă a cauzelor.

În perioada desfășurării urmăririi penale nu a avut posibilitatea de a dispune de mijloacele financiare legal obținute, a fost lăsat fără sursă de existență atât el cât și copilul minor, inclusiv pe perioada pandemiei, fiindu-i astfel, cauzate prejudicii inestimabile, atât materiale, cât și morale, iar ulterior a fost supus unor cure speciale pentru a putea rezista presiunii condițiilor în care a fost adus de către autoritățile moldovenești.

Reclamantul a opinat că, cerința dreptului la judecarea în mod echitabil și a termenului rezonabil garantată de art.20, 259 Cod de procedură penală și art.6 § 1 CEDO și dreptul la un recurs efectiv în baza art.13 al Convenției, nu au fost respectate în această cauză penală.

La determinarea mărimii compensației pentru prejudiciul moral, instanța trebuie să ia în considerare și datele obiective care certifică suferințele și alte circumstanțe probatoare prin actele cauzei.

Reclamantul a declarat că, veniturile sunt legale, obținute din propria activitate desfășurată în domeniul construcțiilor în Republica Italiană din anul 1990, probe ce au fost prezentate organului de urmărire penală. Toate operațiunile legate de mijloacele bănești personale, aveau la bază operațiuni bancare transparente, fără anumite deghizări sau tănuiri ale provenienței lor. Din cauza tragerii ilegale la răspundere penală și cercetării penale o perioadă nejustificat de mare, a trăit stări de neliniște continuă, nesiguranță pentru ziua de mâine, frustrare, din motivul imposibilității asigurării familiei cu cele necesare. La fel, a fost persecutat continuu de către organele vamale de fiecare dată când traversa frontiera de stat, fiind privit ca un criminal. Durata urmăririi penale i-a afectat imaginea, a avut o stare depresivă și a trăit suferințe psiho-emoționale. Astfel, a pretins suma de 100000 de euro cu titlu de prejudiciu moral pentru încălcarea termenului rezonabil al urmăririi penale care a durat 4 ani 11 luni și 10 zile.

Prin hotărârea din 17 august 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis în parte cererea de chemare în judecată depusă de Giovanni Gallitelli și s-a constatat ca fiind încălcat dreptul lui Giovanni Gallitelli la exercitarea urmăririi penale în termen rezonabil în cadrul dosarului penal nr. 2015970566; s-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Giovanni Gallitelli prejudiciul moral în sumă de 100000 de lei; în rest, au fost respinse ca fiind neîntemeiate pretențiile.

Prin decizia din 17 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău s-au respins apelurile declarate de Giovanni Gallitelli, reprezentat de avocatul Eduard Digore și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea din 17 august 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

La 05 iulie 2022, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 17 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe

cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii ca fiind neîntemeiată.

În motivarea recursului s-a invocat că, instanța de apel a interpretat în mod eronat legea și în acest sens a aplicat eronat normele de drept material, precum și a apreciat arbitrar probele la dosar. Concluziile instanței de apel derivă din aprecierea eronată a normelor de drept material ce reglementează examinarea acțiunilor privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, conform Legii nr. 87/2011.

Recurentul a susținut că, respectiva cauza supusă controlului justetei duratei procedurilor, în baza Legii nr. 87, a fost apreciată în mod eronat de către instanța de apel ca o încălcare a dreptului intimatului la desfășurare a unei urmăririi penale în termen rezonabil. Instanțele evaziv au apreciat raportul motivat, nefiind examinate în mod just aspectele relevate de către Procuratura Anticorupție, în condițiile în care, din conținutul raportului se observă faptul că durata de timp a examinării cauzei penale s-a datorat specificului cauzei, complexitatea faptei imputate și nemijlocit faptul că litigiul generator al cauzei penale naționale era bazat într-o altă țară. Atât instanța de fond, cât și cea de apel au apreciat raportul motivat strict din punct de vedere al calculului duratei procedurilor, din momentul pornirii urmăririi penale, până la momentul scoaterii persoanei de sub urmărire penal, fiind omisă esența acestei cauze, raportul justificând prelungirea temporală a urmăririi penale.

Recurentul a opinat că, un aspect deosebit de important, care însă a fost ignorat de instanțe, a fost faptul că abia la 18 aprilie 2016, în temeiul art.166 din Codul de procedură penală, intimatul a fost reținut, fiindu-i adusă la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire din 01 februarie 2016, în aceeași zi, a fost audiat în calitate de învinuit. Astfel, comportamentul învinuitului/intimatului în proces, s-a manifestat prin eschivarea prezentării la organul de urmărire penală, fapt ce a generat anunțarea în căutare a acestuia, fiind emisă ordonanța privind dispunerea investigațiilor în vederea căutării și ordonanța de reținere pentru a fi pus sub învinuire. Perioada de eschivare a persoanei de la organul de urmărire penală nu poate fi luată în considerare *a priori* ca constituind o perioadă în interiorul căreia acestuia i-a fost încălcat de către organul de urmărire penală termenul rezonabil. În context, a fost reamintită cauza Vayig c. Turciei, hotărârea finală a Curții Europene din 20 septembrie 2006, §44, în care a fost constatat că procedurile au durat deja mai mult de nouă ani și opt luni pentru trei niveluri de jurisdicție. „Cu toate acestea, Curtea consideră că, reclamantul nu se poate baza pe perioada în care a fost fugar, când a încercat să evite să fie adus în fața justiției în țara sa. Curtea este de părere că fuga unei persoane acuzate are în sine anumite repercusiuni asupra sferei garanției prevăzute la articolul 6§1 al Convenției în ceea ce privește durata procedurilor. Atunci când o persoană acuzată fuge dintr-un stat care respectă principiul statului de drept, se poate presupune că nu are dreptul să se plângă de durata nerezonabilă a procedurilor care au urmat acelei fugi, cu excepția cazului în care se poate demonstra un motiv suficient pentru a respinge acest lucru, ipoteză (a se vedea Ventura c. Italiei, nr. 7438/76, raportul Comisiei din 15 decembrie 1980, Decizii și rapoarte (DR) 23, p. 91, § 197)”. Respectiv, durata de până la reținere și aducere la cunoștință a ordonanței de punere sub învinuire, în privința prezentului intimat/reclamant, nici nu urma a fi luată în considerare de către instanță, la calculul duratei procedurilor penale. Cu toate acestea, instanțele nici nu au intrat în esența

cauzei penale și au inclus ansamblul duratei urmăririi penale, apreciind acest fapt drept o eroare.

Cu referire la jurisprudența națională, în cauza Latu V. și Mîțu V. împotriva Ministerului Justiției, recurentul a indicat că, instanța de apel a respins pretențiile reclamanților cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin examinarea în termen nerezonabil a cauzei, motivând că: „instanța de judecată reieșind din materialele cauzei, ajunge la concluzia că, în speță, examinând respectarea „justului echilibru” sub aspectul exigențelor celerității procedurilor judecătorești și principiului general al bunei administrări a justiției, urmează a fi acordată prioritate bunei administrări a justiției, respectarea căreia a implicat derogarea de la principiul soluționării cauzei în termeni restrânși”.

Recurentul a considerat eronată aprecierea instanței de apel în ceea ce vizează poziția instanței de fond cu privire la necesitatea reparării prejudiciului prin acordarea satisfacțiilor pecuniare, or, Legea nr. 87/2011 nu acordă automat dreptul la repararea prejudiciului moral, în lipsa dovezilor că persoana a suferit un prejudiciu în urma încălcării dreptului garantat de lege cu referire la cauza respectivă. Este important ca instanța să motiveze circumstanțele cauzei care justifică acordarea unei retribuții de prejudiciu invocat ca suferit, aceasta să nu fie doar una teoretică și iluzorie. În opinia recurentului, a fost probată lipsa suferirii de către intimat a unui prejudiciu, prin prezentarea raportului motivat, cât și a referinței. La acest capitol, instanțele doar parțial au apreciat raportul, în condițiile în care, din conținutul acestuia este elucidat faptul că, durata examinării cauzei s-a datorat nemijlocit complexității cauzei și importanței neprejudicierii anchetei.

Copia recursului declarat, prin scrisoarea datată cu 05 august 2022 (Vol.III, f.d.236) a fost expeditată în adresa intimatului, precum și avocatului Eduard Grigore, fiind recepționată de către avocat la 11 august 2022, conform avizului de recepție, (Vol.III, f.d.238). Din adresa intimatului Giovanni Gallitelli a fost restituită corespondența cu mențiunea „nereclamat” (Vol.III, f.d.239-240).

Prin referința depusă la 29 august 2022, Giovanni Gallitelli, reprezentat de avocatul Eduard Digore, și-a exprimat poziția în favoarea declarării inadmisibilității recursului.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 17 mai 2022, iar cererea de recurs a fost depusă la 05 iulie 2022, ceea ce denotă că, recursul este declarat în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 26 octombrie 2022 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va modifica decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe în partea încasării prejudiciului moral prin micșorarea cuantumului acestuia, cu menținerea în rest a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, din următoarele considerente.

În conformitate cu articolul 445 alin. (1) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept: e) să admită recursul și să modifice decizia instanței de apel și/sau hotărârea primei instanțe.

Din perspectiva prevederilor art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

În virtutea alineatului doi al aceluiași articol, se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată; b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată; b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională; c) a interpretat în mod eronat legea; d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Pornind de la faptul că în sistemul legislației noastre procesuale, instanța de judecată este obligată să soluționeze procesul limitându-se la obiectul acestui în sensul formulat prin acțiune și, după caz, concretizat de către partea reclamantă, subsecvent, instanța de recurs se află în situația de a verifica dacă la caz a fost îndeplinită condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului, a examinat toate pretențiile și argumentele înaintate (a se vedea, în contrast, *Lebedinschi vs Moldova*, 16 iunie 2015, parag. 31, 35 – 36; *Nichifor vs Moldova*, 20 septembrie 2016, parag. 29 – 31).

Inițial, Colegiul reține că pentru a verifica legalitatea deciziei contestate, fără a administra noi dovezi, va recurge la recapitularea esenței litigiului dedus judecătii.

Prin cererea de chemare în judecată înaintată de Giovanni Gallitelli, înregistrată în data de 09 aprilie 2021, s-a solicitat constatarea încălcării dreptului la un proces în termen rezonabil, conform art. 6 § 1 CEDO, în cauza penală nr. 2015970566, încasarea de la Ministerul Justiției al Republicii Moldova, prejudiciului moral în sumă de 100000, 00 de euro pentru încălcarea termenului rezonabil al urmăririi penale și încasarea cheltuielilor de judecată (Vol.I, f.d.2-6).

Or, reclamantul, în esență, a pretins că, urmărirea penală inițiată la data de 04 noiembrie 2015, prin ordonanță, conform elementelor componente de infracțiune prevăzute la art.243 alin.(1) lit. b) Cod penal, a durat 4 ani, 11 luni și 4 zile, fiind scos de sus urmărire penală prin ordonanța procurorului din 08 octombrie 2020. Totodată, indicând că, în cadrul cauzei penale au fost emise 19 ordonanțe identice

de prelungire a termenului de urmărire penală pentru motivul formal: „pentru efectuarea acțiunilor planificate este necesar un termen adăugător”, fără ca organul de urmărire penală, fără vreo mențiune despre acțiunile ce urmează a fi întreprinse.

Judecând cauza în fond prima instanță, prin hotărârea din 17 august 2021, a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Giovanni Gallitelli și a constatat ca fiind încălcat dreptul lui Giovanni Gallitelli la exercitarea urmăririi penale în termen rezonabil în cadrul dosarului penal nr. 2015970566; a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Giovanni Gallitelli prejudiciul moral în mărime de 100000 de lei; în rest, au fost respinse ca fiind neîntemeiate pretențiile (Vol.III, f.d.134,138-149).

Instanța de apel, prin decizia din 17 mai 2022, a respins apelurile declarate de Giovanni Gallitelli, reprezentat de avocatul Eduard Digore și de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și a menținut hotărârea din 17 august 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (Vol.III, f.d.207-221).

În consolidarea soluției, contrar argumentelor invocate de Ministerul Justiției, reieșind din perioada desfășurării urmăririi penale de aproximativ 5 ani, de conduita părților, de complexitatea, precum și miza pentru reclamant, instanța de apel a conchis că, dreptul lui Giovanni Gallitelli la desfășurarea în termen rezonabil a urmăririi penale, în cadrul dosarului penal nr.2015970566, prevăzut de articolul 6 § 1 al Convenției, nu a fost respectat, aspect care generează constatarea acestei încălcări.

Prin urmare, instanța de apel a apreciat ca fiind juste constatările instanței de fond cu privire la încălcarea dreptului reclamantului Giovanni Gallitelli la exercitarea urmăririi penale în privința sa într-un termen rezonabil în cadrul dosarului penal nr.2015970566.

Or, perioada de aproximativ 5 ani de desfășurare a urmăririi penale este una îndelungată și nu poate fi apreciată ca fiind rezonabilă.

Instanța de apel, rezultând din specificul acțiunii, a reținut că, prima instanță, cu aplicarea corectă a legii materiale care guvernează raportul juridic litigios, creând condiții obiective participanților la proces, corect a ajuns la concluzia de a admite cerința cu privire la constatarea încălcării dreptului reclamantului Giovanni Gallitelli la desfășurarea în termen rezonabil a urmăririi penale în cadrul dosarului penal nr. 2015970566 și repararea prejudiciului moral, totodată corect a determinat și mărimea compensației pentru prejudiciul cauzat reclamantului în sumă de 100000 de lei, care constituie o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul cauzat ca rezultat al încălcării termenului rezonabil al urmăririi penale. Or, cuantumul prejudiciului moral pretins de către reclamantul Giovanni Gallitelli în mărime de 100000 de euro este vădit disproporțional și excesiv în raport cu criteriile stabilite la caz și principiul general al echității.

Având în vedere că, instanțele ierarhic inferioare corect au aplicat normele de drept material, concluzionând în favoarea temeiniciei parțiale a cererii de chemare în judecată înaintată prin constatarea încălcării dreptului lui Giovanni Gallitelli la desfășurarea în termen rezonabil a urmăririi penale în cadrul dosarului penal nr. 2015970566, precum și repararea prejudiciului moral, doar că, suma de 100000 de lei, încasată cu titlu de prejudiciu moral, la caz, este exagerată, prin ce se impune

modificarea actelor judecătorești în partea încasării prejudiciului moral, prin micșorarea cuantumului acestuia, din motivele ce succed.

Conform art. 6 § 1 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Prin adoptarea Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, (în continuare Legea nr. 87/2011), a fost instituit un mecanism clar prin care se asigură persoanei interesate posibilitatea de a solicita atât urgentarea procedurilor în cursul procedurii judiciare, cât și de a încasa compensația pentru prejudiciului cauzat prin încălcarea termenului rezonabil în procesul de examinare a cauzelor sau de executare a hotărârilor instanțelor judecătorești.

În sensul art. 1 alin.(2) al Legii nr. 87/2011, aplicarea și interpretarea termenilor din prezenta lege se fac prin prisma legislației naționale, a prevederilor Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

În temeiul art. 2 alin.(1)-(7) al Legii nr. 87/2011, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă. Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului (denumită în continuare reclamant). Prejudiciul cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară indiferent de vinovăția instanței de judecată, a organului de urmărire penală, a organului responsabil de executarea hotărârilor judecătorești sau a instituției de stat debitoare. Prejudiciul cauzat de o autoritate publică sau de o autoritate căreia statul i-a delegat atribuții de autoritate publică prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se repară de către stat. Reparația prejudiciului se face de la bugetul de stat. După repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, statul are drept de regres față de persoana vinovată. Mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de

urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant. Organul care reprezintă statul în instanță de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiției.

Conform art. 4 alin. (1) al Legii nr. 87/2011, sarcina probațiunii lipsei de încălcare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și a lipsei suportării unui prejudiciu moral îi revine Ministerului Justiției, iar sarcina de a dovedi suportarea prejudiciului material cauzat prin această încălcare și suportarea costurilor și cheltuielilor de judecată îi revine reclamantului.

În conformitate cu art. 20 alin.(1), (2), (4) Cod de procedură penală, urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile. Criteriile de apreciere a termenului rezonabil de soluționare a cauzei penale sunt: 1) complexitatea cazului; 2) comportamentul participanților la proces; 3) conduita organului de urmărire penală și a instanței de judecată; 3¹) importanța procesului pentru cel interesat; 4) vârsta de până la 18 ani a victimei. Respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror, iar la judecarea cazului de către instanța respectivă.

În virtutea art. 291 Cod de procedură penală, dacă procurorul constată că au fost respectate dispozițiile prezentului cod privind urmărirea penală, că urmărirea penală este completă, că există probe suficiente și legal administrate, el dispune una din următoarele soluții: 1) atunci când din materialele cauzei rezultă că fapta există, că a fost constatat făptuitorul și că acesta poartă răspundere penală: a) pune sub învinuire făptuitorul conform prevederilor art.281 și 282, dacă acesta nu a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, apoi întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată; b) dacă făptuitorul a fost pus sub învinuire în cursul urmăririi penale, întocmește rechizitoriul prin care dispune trimiterea cauzei în judecată; 2) prin ordonanță motivată, dispune încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire.

Colegiul reiterează că, instanțele ierarhic inferioare au reținut din materialele cauzei civile, inclusiv din raportul privind modul de respectare a termenului rezonabil la exercitarea urmăririi penale, întocmit la caz de Procuratura Anticorupție, la care au fost anexate copiile materialelor din cauza penală nr. 2015970566 (Vol.I, f.d.47-57, 58-250, Vol.II, f.d.1-173), că, prin ordonanța ofițerului superior de urmărire penală PCE al Direcției nr.3 a Direcției generale urmărire penală a Centrului Național Anticorupție, maior Fiodor Verlan, din 04 noiembrie 2015 a fost dispusă începerea urmăririi penale conform elementelor componente de infracțiune prevăzute la art.243 alin.(1) lit. b) Cod penal, pe faptul spălării banilor, atribuind cauzei penale numărul statistic 2015970566 (Vol.I, f.d.58-59).

În data de 08 octombrie 2020, prin ordonanța procurorului delegat în Procuratura Anticorupție, Alexandru Morcov, a fost dispusă scoaterea de sub urmărire penală a lui Giovanni Gallitelli, în temeiul art. 275 pct.3) Cod de procedură penală, din motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii; clasarea procesului penal în cauza nr. 2015970566, începută la 04 noiembrie 2015, în temeiul unei bănuieli rezonabile de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 243 alin.(1) lit. b) Cod penal (Vol.II, f.d.170-173).

Subsecvent, instanțele ierarhic inferioare au evidențiat perioada de referință 04 noiembrie 2015-08 octombrie 2020, având în vedere începerea urmăririi penale și scoaterea de sub urmărire penală a lui Giovanni Gallitelli, termenul în care a fost exercitată urmărirea penală, constituind mai mult de 4 ani și 11 luni.

Pornind de la criteriile de apreciere a termenului rezonabil, Colegiul notează că, instanțele ierarhic inferioare au indicat că, în cadrul urmăririi penale, Giovanni Gallitelli și apărătorul său, au formulat mai multe cereri, inclusiv de accelerare a urmăririi penale, în vederea respectării principiului celerității la exercitarea urmăririi penale (Vol.III, f.d.5-64)

Or, în sensul prevederilor art. 20 alin. (4) Cod de procedură penală, citate *supra*, respectarea termenului rezonabil la urmărirea penală se asigură de către procuror.

În context, Colegiul reține raționamentul instanței de apel precum că, cerința de examinare cauzei într-un termen rezonabil trebuie raportată la fiecare caz în parte, luând în considerare durata procedurii, natura pretențiilor, complexitatea procesului, comportamentul autorităților competente și al părților, dificultatea dezbaterilor, aglomerarea rolului instanței precum și exercitarea căilor de atac.

De altfel, criteriile de apreciere a termenului rezonabil au fost constatate de CtEDO în cauzele Frydlender c. Franței [GC], nr. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII, Cravenco c. Moldovei, nr.13012/02, § 44, astfel Curtea a specificat că, rezonabilitatea duratei procedurilor trebuie evaluată în lumina circumstanțelor cauzei, ținând cont de următoarele criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și al autorităților relevante și importanța cauzei pentru reclamant.

Colegiul relevă că, instanța de apel justificat a punctat că, în durata procedurilor penale se include urmărirea penală, precum și că, aprecierea rezonabilității timpului procedurilor se face potrivit aceluiași criterii: miza pentru reclamant; comportamentul părților în proces, complexitatea cauzei, etc.

Dezvoltând fiecare criteriu în parte precum și raportându-le la caz, este de remarcat că, complexitatea cauzei se apreciază după caz și individual, ținându-se cont de substanța acuzațiilor penale, necesitatea unui volum probatoriu, expertize, numărul de martori sau părți în proces ori elemente de extraneitate, existența altor proceduri paralele, etc. Evaluarea chestiunii cu privire la complexitatea cazului, de regulă, se face în raport cu caracterul și gravitatea acuzațiilor, capetelor de acuzații, valoarea și calitatea probatorului acumulat și necesar de a fi acumulat, existența sau lipsa unor expertize complexe, existența complicilor și coacuzărilor, etc.

Astfel, cauza penală de învinuire a lui Giovanni Gallitelli în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 243 alin. (1) lit. b) Cod penal este una complexă, având în vedere acuzațiile înaintate și materialul probator.

Comportamentul părților include aprecierea comportamentului reclamantului și autorităților. La fel, se ține cont de *bona/mala fides* a tuturor părților implicate în proces, inclusiv existența unor întârzieri inexplicabile, amânări neîntemeiate, consecutivitatea ședințelor, planificarea unei ordini a ședințelor cu pauze îndelungate, etc. Sub aspectul criteriului comportamentul părților prin lipsa părții acuzării, chiar și motivată prin implicarea în alte procese, va fi privit mereu cu rezerve și nu va constitui o scuză dacă această lipsă a fost una excesivă.

Având în vedere conduita autorităților naționale, la caz, este de menționat că, urmărirea penală în cauza penală nr. 2015970566 de nenumărate ori a fost prelungită

prin ordonanțele organului de urmărire penală, din motivul necesității efectuării acțiunilor de urmărire penală.

Reclamantul Giovanni Gallitelli, prin comportamentul său, nu a contribuit la durata procedurilor, iar acțiunile sale au fost îndreptate întru exercitarea și apărarea drepturilor procedurale, participând la acțiunile de urmărire penală, fără a crea impedimente organului de urmărire penală. De altfel, nu urmează a fi ignorat nici faptul că, necesitatea respectării termenelor rezonabile a procesului de judecată nu poate justifica limitarea altor drepturi, prevăzute în art. 6 din Convenția Europeană.

Miza/interesul pentru reclamant relevă importanța sau scopul pentru persoana care pretinde violarea dreptului său la un termen nerezonabil. Spre deosebire de procedurile civile, în procedurile penale miza pentru reclamant va crește din momentul în care acesta are aplicate măsuri preventive privative de libertate sau restrictive de libertate. În general, miza pentru reclamant în procedurile penale practic nu se pune în discuție niciodată, din momentul în care reclamantul prin definiție riscă o pedeapsă penală, respectiv importanța soluționării prompte a chestiunii pentru el este prezumată.

Astfel, miza pentru reclamantul Giovanni Gallitelli în cauza penală amintită, este una importantă, având în vedere statutul acestuia de învinuit, precum și că, urmărirea penală a durat aproximativ 5 ani, perioadă în care au fost aplicate diferite măsuri procesuale atât în privința persoanei sale, cât și bunurilor.

Drept urmare, Colegiul apreciază ca fiind întemeiată concluzia instanțelor ierarhic inferioare privind constatarea încălcării dreptului lui Giovanni Gallitelli la desfășurarea în termen rezonabil a urmăririi penale în cadrul dosarului penal nr.2015970566, garantat de art. 6 § 1 al Convenției, în condițiile în care, perioada de aproximativ 5 ani de desfășurare a urmăririi penale nu poate fi apreciată ca fiind una rezonabilă, având în vedere durata acesteia, însă, totodată, această perioadă nu este una exagerată, în situația în care la caz au fost formulate și expediate cereri de asistență juridică internațională de către autoritățile naționale în scopul acumulării informațiilor în cadrul procesului penal.

Aici Colegiul relevă că, în durata procedurilor penale cu certitudine se includ proceduri de urmărire penală, proceduri începând din momentul în care acuzatul a fost implicat în proces, indiferent de statutul acestuia dacă a avut loc o notificare oficială și dacă aceasta a avut consecințe asupra situației lui. În această ordine de idei uneori o luare de explicații la faza prealabilă de control, până la începerea urmăririi penale, poate servi drept punct de plecare pentru curgerea garanției unui termen rezonabil. Data expirării termenului, de regulă, nu este greu de identificat în materia procedurilor penale și se termină odată cu o hotărâre definitivă prin care s-a soluționat fondul acuzației.

Cu referire la argumentul recurentului precum că, perioada de eschivare a persoanei de la organul de urmărire penală nu poate fi luată în considerare, aspect care ar fi fost ignorat de instanțele ierarhic inferioare, Colegiul menționează că, însuși recurentul a indicat că, la data de 01 februarie 2016 a fost emisă ordonanța privind dispunerea investigațiilor în vederea căutării intimatului, iar în data de 18 aprilie 2016 a fost reținut și i-a fost adusă la cunoștință ordonanța de punere sub învinuire din 01 februarie 2016, în aceeași zi, a fost audiat în calitate de învinuit.

Drept urmare, alegațiile recurentului nu pot servi temei de respingere a cerinței cu privire la constatarea încălcării dreptului lui Giovanni Gallitelli la desfășurarea în

termen rezonabil a urmăririi penale, în condițiile în care urmărirea penală inițiată la 04 noiembrie 2015 a durat aproximativ 5 ani, iar pretinsele investigații de căutare și de reținere au vizat un termen mai mic de trei luni. Or, prin ordonanța procurorului din 01 februarie 2016 a fost pus sub învinuire cetățeanul Republicii Italia, Giovanni Gallitelli și prin ordonanța din 01 februarie 2016 au fost dispuse investigații de căutare în privința acestuia, acte care au fost traduse în limba italiană la data de 10 martie 2016, conform mențiunii (Vol.II, f.d.69).

În ceea ce vizează trimiterea recurentului la cauza CtEDO Vayig c. Turciei, hotărârea din 20 septembrie 2006, §44, conform căreia „[...] Curtea este de părere că fuga unei persoane acuzate are în sine anumite repercusiuni asupra sferei garanției prevăzute la articolul 6§1 al Convenției în ceea ce privește durata procedurilor. Atunci când o persoană acuzată fuge dintr-un stat care respectă principiul statului de drept, se poate presupune că nu are dreptul să se plângă de durata nerezonabilă a procedurilor care au urmat acelei fugi, cu excepția cazului în care se poate demonstra un motiv suficient pentru a respinge acest lucru, ipoteză [...]”, Colegiul menționează că, această cauză este irelevantă, având în vedere că, în speță urmărirea penală a durat aproximativ 5 ani, chiar și fără perioada investigațiilor de căutare.

În atare circumstanțe, chiar și în condițiile complexității cauzei, formularea și expedierea cererilor de asistență juridică internațională, având în vedere că și partea apărării, de asemenea, a contribuit la acumularea probelor în vederea finalizării în termeni restrânși a urmăririi penale, prin emiterea unui act în acest sens, nu poate justifica respingerea cerinței cu privire la constatarea încălcării dreptului lui Giovanni Gallitelli la desfășurarea în termen rezonabil a urmăririi penale.

În ceea ce vizează cerința reclamantului de reparare a prejudiciului moral, Colegiul precizează că, reclamantul a solicitat suma de 100000 de euro cu titlu de prejudiciu moral cauzat prin încălcarea termenului rezonabil al urmăririi penale, însă prima instanță a hotărât încasarea doar a sumei de 100000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, soluție menținută de instanța de apel.

Colegiul relevă că, instanțele ierarhic inferioare corect au conchis despre temeinicia parțială a cerinței de repararea prejudiciului moral, doar că suma de 100000 de lei încasată cu titlu de prejudiciu moral, este una excesivă și disproporționată în raport cu criteriile reținute și principiul echității și care urmează a fi micșorată până la suma de 20000 de lei, în condițiile în care urmărirea penală nu a depășit termenul de 5 ani, luând în considerare și specificul cauzei penale, precum și faptul că, a fost vizat un cetățean străin, ceea ce a presupus obținerea informațiilor prin interpelarea oficială a autorităților italiene prin intermediul pârghiilor legale oferite de legiuitor.

Art. 2 alin. (6) al Legii nr. 87/2011, reglementare legală citată anterior, statuează că, mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant.

Art. 5 alin. (1) al Legii nr. 87/2011 stipulează că, în urma constatării faptului că a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, instanța de judecată decide asupra acordării unei satisfacții echitabile de la bugetul de stat în contul reparării prejudiciului moral, material, precum și a costurilor și a cheltuielilor de judecată.

La acest capitol, Colegiul reține ipoteza instanței de apel precum că, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care exprimă că indemnizația trebuie să prezinte o justă și integrală despăgubire. În temeiul Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, acest criteriu se traduce prin necesitatea ca partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit, iar cuantumul despăgubirilor trebuie în așa fel stabilit, încât să aibă efect compensatoriu și nu trebuie să constituie nici sume excesive pentru autorii daunelor și nici venituri nejustificative pentru victimă.

Practica judiciară denotă că, aprecierea prejudiciului moral se face în raport cu criteriile amintite anterior, adică comportamentul părților, miza pentru reclamant, durata procedurii judiciare, precum și obligatoriu principiul general al echității, iar suma apreciată să nu fie vădit disproporționată cu sumele acordate de Curtea Europeană.

Totodată, Colegiul evidențiază că, sarcina probării prejudiciului moral nu poate fi pusă pe seama reclamantului și se apreciază individual pentru fiecare caz, luându-se în considerare argumentele ambelor părți în proces și excluzându-se pretenții excesive și vădit exagerate.

Drept urmare, decad argumentele recurentului precum că Legea nr. 87/2011 nu acordă dreptul automat la repararea prejudiciului moral în lipsa dovezilor că persoana a suferit un prejudiciu în rezultatul încălcării dreptului garantat de lege, precum și faptul că ar fi probat lipsa suferirii prejudiciului de către intimat, în situația în care repararea prejudiciului moral la caz este dictată de circumstanțele stabilite.

De altfel, la determinarea mărimii compensației pentru prejudiciul moral, instanța de judecată ia în considerare atât aprecierea subiectivă privind gravitatea cauzării suferințelor psihice sau fizice, cât și datele obiective care certifică acest fapt, îndeosebi, importanța vitală a drepturilor personale nepatrimoniale și a bunurilor (viața, sănătatea, libertatea, inviolabilitatea locuinței, secretul personal și familial, onoarea, demnitatea și reputația profesională), nivelul (gradul) suportării de către persoana vătămată a suferințelor psihice sau fizice (lipsirea de libertate, pierderea sau limitarea capacității de muncă etc.), felul vinovăției (intenția, imprudența) persoanei care a cauzat prejudiciul.

Conform practicii Curții Europene, recunoașterea încălcării se consideră a constitui o satisfacție echitabilă în situația în care aceasta este suficientă pentru a aplana suferințele morale ale victimei. Doar în cazul în care Curtea constată că, încălcarea este atât de gravă încât printr-o simplă recunoaștere situația morală a victimei nu se va revendica, aceasta oferă o reparație echitabilă în formă bănească. Scopul nu este unul punitiv, ci mai curând unul reparatoriu și preventiv. Finalitatea constatării și determinării prejudiciului moral rezidă în acordarea unei satisfacții echitabile menite să atenueze suferințele victimei.

Prin prisma celor enunțate și ținând cont de criteriul echității, care presupune că despăgubirile pentru prejudiciul moral trebuie să fie juste, raționale și echitabile,

adică trebuie stabilite în așa fel, încât să asigure efectiv o compensare suficientă și nicidecum exagerată a prejudiciului moral cauzat, fiind menținut echilibrul între daunele efectiv pricinuite de persoana vinovată și suma acordată, instanța consideră că suma de 20000 de lei va constitui o satisfacție echitabilă pentru reclamant în circumstanțele speței.

Alte argumente invocate de recurent, în susținerea poziției sale, nu pot fi reținute de către instanța de recurs, deoarece se combat cu cele invocate supra și se axează pe circumstanțele care au fost constatate și elucidate pe deplin de instanțele ierarhic inferioare.

Implicit, instanța de recurs a punctat doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze, ceea ce este admisibil prin prisma jurisprudenței CtEDO (a se vedea cauza *García Ruiz vs Spania* (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag. 26; *Moreira Ferreira vs Portugalia* (nr. 2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag. 84).

Din considerentele redate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va modifica decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe în partea încasării prejudiciului moral, prin micșorarea cuantumului acestuia de la 100000 de lei până la 20000 de lei, cu menținerea în rest a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe.

În conformitate cu prevederile art.442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. e), alin.(3) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Se modifică decizia din 17 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 17 august 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Giovanni Gallitelli împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la exercitarea urmării penale în termen rezonabil, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată, în partea încasării prejudiciului moral, prin micșorarea cuantumului de la 100000 de lei (una suta mii de lei) până la 20000 de lei (douăzeci mii de lei).

În rest, decizia din 17 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 17 august 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se mențin.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Dumitru Mardari

Mariana Pitic

Victor Burduh

Galina Stratulat